

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет «Одеська юридична академія»

НЕДБАЙ В'ячеслав Вікторович

УДК 32.001:316.772+004.738

ІННОВАЦІЙНІ МЕДІА-ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора політичних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі соціальних теорій Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий консультант: доктор історичних наук, професор
КОРМИЧ Людмила Іванівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри соціальних теорій

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
СІЛЕНКО Алла Олексіївна,
Одеська національна академія зв'язку
ім. О. С. Попова,
проректор з навчальної та виховної роботи

доктор політичних наук, професор
ЧЕМШИТ Олександр Олександрович,
Севастопольський національний технічний
університет,
декан факультету гуманітарних наук

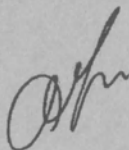
доктор політичних наук, доцент
ШЕРМАН Олена Михайлівна,
Львівський університет безпеки життєдіяльності,
професор кафедри соціальних та гуманітарних
дисциплін

Захист відбудеться 28 лютого 2012 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д41.086.02 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2, ауд. 312.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 27 січня 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Пехник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження визначається тим, що суттєві якісні зміни в соціальному житті, розпочаті в XX столітті, торкнулися в першу чергу сфери соціальної комунікації, оскільки розвиток демократії, поглиблення та ускладнення політичних зв'язків і відносин неодмінно викликають збільшення кола знань та соціальної інформації. Революційний характер зазначених трансформацій не викликає сумніву. Еволюція західної демократії засвідчила, що на сьогодні саме комунікація визначає формат політичних відносин. Втративши свій колишній допоміжно-технічний статус, вона перетворилася на системоформуючий фактор політики, від якого залежить збереження взаємозв'язків між державою та суспільством. Як з'ясувалося, місце й роль політичних комунікацій залежать не лише від цілей і способів символізації, але й від технічних засобів передачі інформації. Сучасні технічні засоби комунікації, передаючи невідомі раніше обсяги інформації мільйонам людей, впливають на політичне життя, пропонують зразки поведінки, відображають і формують громадську думку. За минулі півстоліття медіа-технології перетворилися не лише на фундамент управління інформацією, але й стали засобом підтримки соціальних зв'язків, у тому числі політичних.

З розвитком електронних ЗМІ, інформаційних технологій і вдосконалення комп'ютерної техніки в політичній науці актуалізуються питання щодо місця політичної інформації в житті суспільства, розширення функцій засобів масової комунікації, ролі медіа-технологій у системі політичної комунікації. Оскільки інформаційний простір впливає на всі сфери громадського життя, то важливо з'ясувати роль, яку відіграють інноваційні медіа-технології в системі політичної комунікації. В Україні предметне поле досліджень взаємозв'язку між науково-технічним прогресом і політикою тільки формується, а відтак надзвичайно актуальним є вироблення їх теоретико-методологічних засад з урахуванням вітчизняної специфіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках планової науково-дослідної теми кафедри соціальних теорій Національного університету «Одеська юридична академія» «Трансформація українського суспільства на шляху до паритетної демократії» (№ держреєстрації 0103U003289), а також входить в комплексну тему університету «Традиції й новачі в сучасній українській державності та правовому житті» (0106U004970).

Мета і завдання дослідження. Основною метою дисертаційного дослідження є з'ясування ролі та особливостей інноваційних технологічних досягнень в галузі політико-комунікаційного середовища.

Для досягнення даної мети поставлені такі **дослідницькі завдання:**

- охарактеризувати еволюцію розвитку медіа-технологій і визначити основні етапи;
- проаналізувати основні концепції, моделі комунікаційних процесів і впливу медіа-технологій;
- з'ясувати ступінь розробленості проблеми використання медіа-технологій у політичних комунікаціях у сучасній політичній науці;
- дослідити понятійні засади політологічного дослідження інноваційних медіа-технологій політичних комунікацій;
- розглянути інноваційні медіа-технології як фактор зміни системи політичних комунікацій;
- розкрити роль засобів масової інформації в сучасних політичних комунікаціях;
- дослідити ЗМІ-технології політичного впливу на суспільство;
- визначити особливості політичних комунікацій в Інтернеті;
- розглянути віртуальні політичні співтовариства як інноваційну форму суспільної самоорганізації;
- дослідити блоги як феномен віртуальної політичної комунікації;
- проаналізувати вплив інноваційних медіа-технологій на процес взаємодії держави та суспільства;
- оцінити технології електронного і мобільного урядів з огляду інформаційних взаємодій влади та суспільства.

Об'єкт дослідження – сутність та особливості комунікаційних процесів у політичній сфері.

Предмет дослідження – інноваційні медіа-технології в системі політичної комунікації.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертації склали загальнонаукові й спеціальні наукові методи, а також положення та висновки, вироблені в рамках теорій інформаційного суспільства, мережного суспільства тощо, які виявилися найбільш ефективними для вирішення поставлених дослідницьких завдань.

Зважаючи на те, що в системі політичної комунікації проявляється дія найрізноманітніших факторів, логічним було застосування міждисциплінарного підходу, який відображає вплив на реальні події психологічних, економічних, культурних та інших детермінант.

Постбіхевіористський підхід був зорієнтований на дослідження поведінки людини в умовах розвитку інноваційних медіа-технологій у системі політичної комунікації та аналіз трансформації форм комунікації.

Синергетичний підхід дозволив розглянути розвиток інноваційних медіа-технологій як процес, що підкоряється законам нелінійного розвитку. Медіа-технології в цьому аспекті є системою з нелінійною динамікою,

підпорядкованою певним закономірностям і в такому сенсі може виступати об'єктом дослідження й прогнозування.

В дослідженні використаний комплекс методів:

Структурно-функціональний аналіз застосовувався при розгляді (з погляду інформаційно-комунікативних зв'язків) політики, яка тлумачиться як певна соціальна цілісність, структури та інститути якої призначені для вироблення, отримання і переробки інформації, що обумовлює здійснення політичними суб'єктами своїх різноманітних ролей і функцій. З точки зору ролі технічних компонентів в інформаційних обмінах, політика виявляється соціо-технологічною структурою, чий інститути зорієнтовані на цілеспрямовану передачу, обмін і захист інформації.

Системний аналіз був використаний для розгляду політичної комунікації як певної саморегулюючої соціальної цілісності, яка постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем через вхід (вплив інноваційних медіа-технологій) і вихід (показники ефективності) системи. Ефективність системи безпосередньо залежить від здатності структурних елементів впорядковувати інформацію та налагоджувати дієві контакти з іншими суб'єктами.

Інституціональний аналіз застосовувався при вивченні інститутів, за участю яких здійснюється політична комунікація: держави, засобів масової інформації (ЗМІ), засобів масової комунікації (ЗМК), політичних партій, громадських організацій тощо. У результаті використання даного підходу виявлено, що політичні суб'єкти набувають певних змін, з'являючись як різноманітні носії інформації. Вони можуть виступати як інформаційна еліта (дейтократія), технобюрократія (службовці, що контролюють службову інформацію), комунікатори (ті, хто розповсюджує інформацію), комуніканти (ті, хто одержує інформацію) тощо. Згідно з даним підходом можна стверджувати, що всі інститути та механізми влади є засобами переробки інформаційних потоків і відносно самостійними структурами на інформаційному ринку.

Системно-кібернетичний метод та моделювання дозволили розглянути процеси суспільного розвитку як цілеспрямовану інформаційно-управлінську діяльність людей з обов'язковим обліком факторів часу, рівнів організації й дотриманням принципів історизму. Даний підхід сприяв аналізу політики крізь призму інформаційних потоків, побудованих на принципі зворотного зв'язку, та мережі цілеспрямованих комунікативних дій і механізмів, що забезпечують відносини тих, хто управляє і тих, ким управляють, на всіх рівнях взаємин усередині суспільства та за його межами.

Порівняльний аналіз (метод компаративістики) став у нагоді при з'ясуванні рівня впливу на систему політичної комунікації економічних відносин, соціальної структури, ідеології та культури; при дослідженні динаміки комунікаційних процесів у часі і просторі.

Дослідження базується на принципах історизму, детермінізму, системності, поєднання теоретичного з емпіричним тощо.

Наукова новизна отриманих результатів обумовлена змістом дослідницьких завдань і шляхами їхнього рішення. У рамках здійсненого дослідження отримані результати, які характеризуються науковою новизною:

вперше:

- введено в науковий політологічний обіг та запропоновано авторське тлумачення поняття «інноваційні політичні медіа-технології». Інноваційні політичні медіа-технології – це цифрові, комп'ютерні, інформаційні, мережні технології та комунікації, продукція яких має політичний характер, є інтерактивною та поширюється цифровими способами. Виділено критерії, за якими розрізняють інноваційні медіа від традиційних. Обґрунтовано, що головними елементами в ідеології інноваційних медіа є інтерактивність (яка стала результатом зростаючої кількості пунктів доступу до Інтернету); дигіталізація медіа й медіа-конвергенція (зближення, злиття різних аспектів медіа) і поширення цифровими методами. Таким чином, традиційні й інноваційні медіа диференціюються за критерієм доступності та способами досяжності кінцевого споживача;

- доведено, що політична комунікація в інформаційному суспільстві набуває властивостей та структури, що відповідають логіці мережного суспільства. Політична комунікація в умовах становлення мережного суспільства – це комунікація між образами, трансльованими за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Політична комунікація набуває також ознак віртуальності, симуляції, міфологізації й медіатизації. Запропоновано авторський підхід до визначення структури політичної комунікації, сформованої за мережним принципом. Її створюють рівні за статусом учасники комунікативного процесу – політичні Інтернет-комунікатори, комунікаційні канали й технічні способи обміну, виробництва, інформування та здійснення зворотного зв'язку. При цьому політичні сили, не представлені в засобах масової комунікації, фактично виключаються з політичної комунікації, а, отже, з суспільного життя;

- аргументовано, що розвиток інноваційних медіа-технологій в Україні визначає нові напрямки діяльності політичних суб'єктів: створення персональних сторінок, щоденників (сайти, блоги), організація Інтернет-конференцій, Інтернет-голосувань, віртуальних партій і політичної реклами. Перспективи використання інноваційних медіа-технологій у системі політичної комунікації обумовлені їх перевагами (різноспрямованість комунікаційних процесів, інтерактивність, відсутність просторово-часових меж, взаємодія в режимі on-line) порівняно з традиційними медіа; репутацією традиційних ЗМІ як ангажованих джерел інформації;

– запропоновано авторське тлумачення поняття «віртуальне політичне співтовариство». Це – сформована стихійно або цілеспрямовано система постійних користувачів-співавторів політичного Інтернет-ресурсу, які за правилами даного ресурсу здійснюють інформаційні політичні обміни на підставі попередньо встановлених норм, заборон і санкцій до порушників з метою підтримки та розвитку ресурсу;

– здійснено порівняльний аналіз підходів до розгляду співвідношення традиційних ЗМІ та блогів, традиційної друкованої літератури та мережної онлайн-творчості, що дозволяє зробити висновок про те, що блоги не можна класифікувати як традиційні ресурси Інтернет-простору. Вони є новим мережним явищем, яке, безперечно, впливає на процес політичної комунікації та формування медіа-простору, надає їм нових комунікативних ознак.

Уточнено та визначено, що:

– в результаті застосування інноваційних медіа-технологій сучасна система політичної комунікації набуває імітаційного характеру, про що свідчать віртуалізація й театралізація політичного процесу, внаслідок чого стирається грань між реальним та ілюзорним простором політики. У той же час імітація політики не означає відсутності політичного процесу як такого, мова йде винятково про його символічне відображення;

– завдяки Інтернет-технологіям політична комунікація стає транскордонною. Спілкування втрачає жорстку прив'язку до місця проживання тих, хто спілкується. На цій підставі Інтернет-ЗМІ здатні виконувати соціально-креативну функцію, тобто формувати нові спільноти з єдиною інформаційною базою та спільною ціннісно-нормативною системою. Загальна спрямованість розвитку засобів поширення інформації відображається в утвердженні гетерархічного (горизонтального, рівноправного) порядку замість ієрархічного (вертикального, з домінуванням одного із суб'єктів спілкування). Відбувається перехід від одно- до двосторонньої моделі комунікації;

– Інтернет не став інформаційним середовищем, вільним від законів масової комунікації. У той же час, синтезуючи масовий, груповий і особистий типи комунікації, Інтернет створює принципово новий і унікальний її вид. Політична боротьба все більше розгортається у віртуальному інформаційному просторі та набуває нових, посттрадиційних віртуальних форм. Таким чином, в інформаційному суспільстві, що розвивається, віртуальна комунікація стає найважливішим інструментом формування та самопрезентації політики;

– пов'язані з використанням Інтернету нові можливості політичної комунікації обумовлені одночасним зростанням політичної інформованості та залученням користувачів до політичних дебатів. Це стосується як окремих громадян, так і неурядових організацій, передусім тих, які функціонують на наднаціональному рівні. Разом з тим, немає достатніх підстав стверджувати, що можливість доступу мільйонів громадян до Інтернету призведе до якісних

змін демократичної системи. Хоча для самої демократії політична комунікація в Інтернеті створює нову ситуацію, що вимагає досить серйозної модернізації демократичних механізмів та інститутів;

- в Інтернеті відбуваються такі політичні процеси, як поширення політичної інформації, формування громадської думки, визначення порядку денного, організаційне структурування та мобілізація політичних сил. Тим самим Інтернет вносить значний вклад у формування «віртуальних» політичних співтовариств, причому в рамках цього процесу не тільки інтенсифікується мережна політична комунікація, але й відбувається внутрішня диференціація мережної громадськості. Сама ж мережна політична спільнота є тією частиною громадянського суспільства, яка висуває підвищені вимоги відносно доступу до інформації, транспарентності політичних процесів і можливостей участі в прийнятті політичних рішень за допомогою Інтернету. Виявлено тенденцію збільшення кількості інтерактивних мережних співтовариств і загального числа користувачів з активною комунікаційною позицією в Інтернеті. Число рівнів комунікативної свободи зростає – за наявності досить невеликих ресурсів будь-який користувач може включатися в життя великої кількості віртуальних співтовариств. Зростає й частка людей, залучених до активних форм соціальної поведінки в мережі;

- незважаючи на те, що безпосередньо в мережні комунікації включено не більше одної десятої населення України, логіка мережних комунікацій починає формувати характер всіх комунікаційних процесів, у тому числі й масових комунікацій. У першу чергу, це визначається тим, що переважна більшість лідерів думок уже належить до співтовариств, представлених у Мережі. Головним є не формальна приналежність до мережних співтовариств, а функціональна залежність від їхньої мови, кодів, організації комунікацій;

- не існує прямого зв'язку між рівнем технічного устаткування, його інтерактивністю та рівнем демократичності ЗМК. Систему комунікації можна вважати демократичною, коли вона не лише є технічно сучасною, інтерактивною, двосторонньою, але й відповідає іншим демократичним вимогам, таким як правовий і моральний контроль суспільства за діяльністю ЗМІ, забезпечення реального плюралізму думок, безпосередній контакт між відправниками та одержувачами інформації, децентралізація інформаційних каналів, дотримання свободи слова, конфіденційності приватного життя тощо;

- розвиток Інтернету переносить у кіберпростір дискурс традиційних ЗМІ. Спостерігається тенденція до стирання формальних меж між мережними ЗМІ та традиційною пресою, яка розширюється за рахунок своїх електронних ресурсів. Конвергенція Інтернету й ЗМІ створює передумови інтегрованих мультимедійних маркетингових комунікацій, що дозволяє поєднати часові й просторові можливості локального охоплення аудиторії друкованих і мовленнєвих ЗМІ й глобального охоплення Інтернет-аудиторії. Міграція

різних форм ЗМІ в Інтернет свідчить, що мережа є унікальним середовищем, яке уможливорює забезпечення універсальними засобами доставку всіх форм інформації й водночас підтримує як прямий, так і зворотний канал для кожного користувача.

Дістало подальшого розвитку:

- положення про те, що засоби масової інформації та комунікації виступають провідниками інформаційно-політичних технологій. Система інформаційно-політичних технологій має складну структуру, яка включає дві основні підсистеми. По-перше, конструктивні (творчі, креативні) технології, по-друге – деструктивні. Застосування конструктивних технологій зорієнтовано на досягнення політичних цілей за рахунок створення у свідомості соціальних верств населення або політичної еліти позитивного іміджу особистості, дій чи подій. Вплив деструктивних технологій здійснюється з метою руйнування позитивного образу, створення негативних рис особистості, дії, події або інформаційно-політичної дезорієнтації особистості.

- обґрунтування того, що система електронного уряду є системою використання інноваційних медіа-технологій для підвищення ефективності уряду традиційного з метою зробити його доступнішим для громадян і посилити елементи підзвітності у його діяльності. Система електронного уряду – це не просто збільшення кількості комп'ютерів у представників органів державної влади, а реорганізація взаємин між державними службовцями та іншими громадянами. Йдеться про: забезпечення більш відкритого доступу до інформації (законів, законопроектів, інших нормативно-правових актів; зразків необхідних документів, а також до економічних або наукових даних) через Інтернет; сприяння участі громадян у державному житті шляхом створення можливостей для більш зручної комунікації з державними службовцями через електронні канали; посилення підзвітності уряду шляхом забезпечення прозорості його діяльності, що зменшуватиме ризики корупції; підтримку виконання програм розвитку шляхом зменшення часових і матеріальних витрат, покладених на суб'єктів малого бізнесу в зв'язку зі спілкуванням з державними структурами, а також шляхом забезпечення місцевих громад інформаційно-комунікаційною інфраструктурою.

- положення про те, що розвиток інноваційних технологій передачі даних у мережах мобільного зв'язку активно сприяє створенню нових перспективних моделей взаємодії держави та суспільства, зокрема мобільного уряду (m-Government). Ця технологія надає державі безцінний досвід своєчасного зворотного зв'язку щодо запланованих або вже реалізованих соціальних ініціатив.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення й висновки дисертації можуть бути використані для подальшого теоретичного дослідження проблем політичної комунікації в контексті розвитку

інформаційного суспільства та практичного впровадження розроблених рекомендацій в комунікативний процес різних суб'єктів політики.

Робота може стати суттєвим підґрунтям при підготовці загальних і спеціальних курсів для вищих навчальних закладів, зокрема, політології як теоретичної, так і прикладної, соціології, державного управління. Також вона може бути використана у процесі практичних заходів держави та громадянського суспільства у вирішенні проблем побудови інформаційного суспільства в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження були апробовані на Першій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми реалізації інформаційного суспільства в умовах глобалізації» (Кіровоград, 14 березня 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми політичного менеджменту» (Київ, 15-16 жовтня 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Ольвійський форум – 2009: стратегії України в геополітичному просторі» (Ялта, 11-14 червня 2009 р.), наукових семінарах кафедри соціальних теорій, наукових конференціях за участю професорсько-викладацького складу Одеської національної юридичної академії (2004-2011 рр.)

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладені в 26 опублікованих роботах дисертанта, зокрема, в індивідуальній монографії, у 23 наукових статтях у спеціалізованих виданнях і збірниках наукових праць, визначених фаховими з політології, а також в матеріалах конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, чотирьох розділів, поділених на підрозділи, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 384 сторінки, список використаних джерел містить 510 найменувань (53 сторінки).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі автор обґрунтовує актуальність дисертаційної теми, формулює мету та дослідницькі завдання, об'єкт, предмет, методологічну основу дослідження, наукову новизну, її практичне значення, розкриває зв'язок дисертації з науковими програмами і темами, апробацію результатів дослідження, структуру роботи.

У першому розділі «Теоретико-методологічні аспекти осмислення процесу політичної комунікації в інформаційному суспільстві» розглянуто етапи розвитку, основні концепції, моделі комунікаційних процесів, проаналізовано ступінь наукової розробки, з'ясовано понятійні засади політологічного дослідження інноваційних медіа-технологій політичної комунікації та запропоновано авторський підхід до їх вивчення.

У першому підрозділі «*Етапи розвитку, основні концепції, моделі комунікаційних процесів і впливу медіа-технологій*» автор констатує, що протягом значного відрізка людської історії форми соціальної взаємодії зводилися в більшості випадків до міжособистісного спілкування. Багато поколінь людей користувалися єдиним засобом накопичення, зберігання й передачі інформації – усним словом. Традиції й настанови, у тому числі політичного характеру, передавалися переважно в усній формі, і навіть саме їх існування залежало від безперервного процесу поновлення в основному через розповідь, рідше – через показ або інші подібні дії, але знов-таки в контексті безпосередньої міжособистісної взаємодії.

З появою паперу, винаходом набірної шрифту й друкарського верстата, а потім типографської машини, поширення друкованого слова здобуває масовий характер. З виникненням у XX столітті електронних засобів зв'язку характер ЗМІ змінився докорінно.

Аналіз еволюції медіа-технологій свідчить, що історична тенденція розвитку масової комунікації виявляється в постійному збільшенні кількості каналів поширення інформації. При цьому поява кожного нового засобу масової інформації не веде до зникнення попередніх засобів комунікації та інформації. Новий ЗМІ займає свою нішу і, звичайно ж, змінює характер та структуру інформаційно-комунікаційного простору. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій спричинив посилення впливу медіа-технологій на політичний процес.

Найбільшого поширення набувають електронні види засобів комунікації, такі як блоггерство, особисті щоденники, сторінки, індивідуальні сайти, сайти неформальних співтовариств і корпоративні форуми, інтернет-газети, електронна пошта. Невід'ємною ознакою інтернет-середовища стають відкриті інтерактивні дискусії з різноманітних соціальних проблем. Усе більш звичними стають аудіо- і відеоконференції. Рівноправним учасником комунікативного процесу виступають мобільний зв'язок, SMS-повідомлення, які повсюдно використовуються.

Однією з найбільш актуальних тенденцій у сучасному політичному процесі є включення в сферу політичної комунікації нових акторів, які є як інституціоналізованими (наприклад, нові мас-медіа), так і неінституціоналізованими (віртуальні співтовариства) формами вираження політичних поглядів, ідей, намірів. Це приводить до появи політичних ефектів, які трансформують процеси політичного управління.

Дослідження існуючих концепцій комунікації дозволяє зробити висновок про те, що відбувається взаємозбагачення парадигм, які раніше вважалися протилежними.

У другому підрозділі «*Сучасні розробки та понятійні засади політологічного дослідження інноваційних медіа-технологій у системі*

політичної комунікації» автор показує ступінь наукової розробки дисертаційної теми та уточнює ключові поняття досліджуваної проблеми.

Теорії інформаційного суспільства, у яких аналізуються соціальні взаємодії, опосередковані технічними засобами, представлені працями М. Кастельса, Е. Тоффлера, Д. Белла, П. Дракера, Й. Масуди, Т. Стоунера та ін.

У теоріях постмодернізму Г. Дебора, Ж. Бодрийяра, М. Маклюєна основна увага приділяється релятивізації реальності та маркетизації соціально-політичної взаємодії. У теорії віртуалізації, розроблюваній А. Бюлем, А. Крокером, М. Ванстейном, М. Пастау, аналізується процес імітування соціальної взаємодії. У роботах цих учених соціум представлений як світ спілкування, де нові інформаційні засоби стають одним з найважливіших інструментів орієнтації людини у світі та взаємодії з іншими людьми.

Способи поширення інформації в суспільстві, вивчення ефективності як масових, так і неформальних каналів комунікації розглядалися в працях П. Лазарсфельда, Г. Лассуела, У. Ліппмана, М. Маклюєна, Е. Тоффлера, А. Ковлера, А. Облонського, Д. Ольшанського та ін.

Особливості системи політичної комунікації досліджувалися в роботах зарубіжних авторів – Г. Лассуела, Д. Істона, Г. Алмонда, К. Дойча, Р.-Ж Шварценберга, Л.Р. Посікера, Ю. Хабермаса та ін.; російських авторів – І. Бикова, М. Вершиніна, М. Грачова, Д. Іванова, В. Кравченка, Е. Лобзи, Д. Пескова, А. Чугунова; вітчизняних дослідників – В. Бебика, О. Зернецької, О. Дубаса, О. Сосніна та ін.

До сучасних досліджень в галузі політичної комунікації взагалі та мережних політичних комунікацій, зокрема варто віднести праці Д. Граббер, Р. Девіса, Р. Дейберта, С. Каннінгема, Б. Ньюмена та ін.

Ролі засобів масової комунікації в політичному житті суспільства присвячені наукові дослідження П. Бурдє, Т. Пітерсона, Ф. Сіберта, У. Шрамма, О. Вартанової, А. Грабельникова, М. Грачова, І. Засурського, Я. Засурського та ін.

Електронна комунікація як специфічний об'єкт спеціального наукового дослідження знайшла своє відбиття в роботах Н. Лумана, М. Кастельса, М. Маклюєна, Дж. Семпсі, А. Турена, Ю. Хабермаса, У. Еко та ін. У цих роботах розглядаються проблеми комп'ютеризації сучасної системи управління, а також вплив інформаційних мереж на трансформацію соціальних і політичних інститутів демократичного суспільства.

Серед досліджень, присвячених ролі Інтернету в політичних комунікаціях, варто виділити праці В. Іванова, О. Журавльової, Д. Пескова, А. Чугунова та ін.

Деякі проблеми політичної комунікації в рамках розвитку системи електронного й мобільного урядів відображені в наукових працях українських дослідників О. Ємельяненко, В. Коляденка, О. Маліса, А. Сіленко, О. Шерман, Д. Яковлева та ін.

Проблематика ролі комунікативних процесів у вирішенні завдань підвищення ефективності функціонування громадянського суспільства, системи управління тощо розглядалися в роботах В. Горбатенка, Л. Кормич, О. Чемшита та ін.

У зв'язку з тим, що проблематика використання інноваційних медіа-технологій у політичних комунікаціях є новою для вітчизняної політичної науки, системних досліджень специфіки інноваційних медіа-технологій як засобу політичної комунікації поки що не існує. У науковому обігу є лише література щодо окремих аспектів означеної тематики. Зокрема, в галузі дослідження мережних політичних комунікацій спостерігається певна мозаїчність і роз'єднаність зусиль українських дослідників. Нерозробленість проблеми, швидше за все, можна пояснити новизною інноваційних медіа-технологій як явища суспільно-політичного життя.

До ключових понять автором дисертації віднесені: «медіа», «мас-медіа», «електронні медіа», «інноваційні медіа-технології», «інформаційно-політичні технології», «комунікація», «комп'ютерно-опосередкована комунікація», «політична комунікація», «інтерактивність».

Аналіз існуючих підходів, дозволив автору дисертації дати власне визначення поняття «інноваційні політичні медіа-технології». Під поняттям «інноваційні медіа» варто розуміти появу цифрових, комп'ютерних, інформаційних, мережних технологій і комунікацій наприкінці ХХ ст. Якщо до 1980-х років основою медіа були аналогові та друковані моделі мовлення, такі як телебачення або радіо, то за останні 25 років з появою комп'ютерів, електронних ігор та Інтернету медіа стрімко трансформувалися. Однак і це не дає повної характеристики інноваційних медіа, тому що пройшло зовсім небагато часу як цифрове телебачення та онлайн-видання стали вважатися «традиційними». Класичні ж традиційні медіа почали поступово користуватися новими технологіями, такими як цифрова обробка зображень перед публікацією в газетах.

Серед сучасних форм комунікації особливе місце відводиться комп'ютерно-опосередкованій комунікації, яка визначається як процес, що відбувається у відкритому електронному соціальному середовищі, найчастіше за допомогою вербальних, візуальних і аудійних засобів комунікації (текстів, графіків, відео-файлів, цифрової мови та зображення), здатних ініціювати формування Інтернет-співтовариств і особливу форму самопрезентації.

У другому розділі «Медіа-технології як фактор трансформації політичних комунікацій» аналізуються політична роль ЗМК у системі масових комунікацій, ЗМК-технології політичного впливу на суспільство.

У першому підрозділі «Політична роль ЗМК у системі масових комунікацій» автор зазначає, що чим сучаснішим виглядає суспільство, тим

більше значення в ньому надається не сформованим політичним інститутам і нормам, а віртуальній політичній сцені, де панують засоби масової інформації.

Роль ЗМК в політиці не можна оцінювати однозначно. У той же час, її не варто недооцінювати. Можна стверджувати, що в умовах посилення конкуренції, економічних ризиків і перетворення прибутковості на один з ключових пріоритетів, роль ЗМК в політичному житті та всій системі їх відносин з громадськістю суттєво змінюється. Громадянсько-центричну модель взаємодії з суспільством витісняє ринково-орієнтована.

Очевидно, що політична роль ЗМК в системі масових комунікацій неухильно зростає. В інформаційному суспільстві початку ХХІ століття, наприклад, функція виявлення й артикуляції суспільних інтересів, яка традиційно була прерогативою політичних партій, переходить до численних ЗМК. Більше того, будучи важливою складовою масових комунікацій, ЗМК виконують не одну, а кілька соціально-політичних ролей: вони організують, об'єднують, консолідують, інформують суспільство. У той же час ЗМК можуть відігравати й протилежну роль – дезінтегрувати, дестабілізувати суспільство.

Сутність нової парадигми політичних комунікацій полягає в тому, що ефективність зусиль політиків у боротьбі за владу багато в чому залежить від інформаційної переваги у віртуальному просторі.

Як і раніше для України поки ще актуальним є питання про плюралістичний інформаційний простір, відповідальність засобів масової інформації перед суспільством. Всі українські політики, попри залежність від своєї партійної приналежності, ставляться до ЗМК не як до ефективного засобу політичної комунікації, необхідному для взаємодії суб'єктів політики з навколишнім соціальним середовищем, а як до інструмента реалізації власних інтересів або ж, навпаки, як до перешкоди на шляху їх реалізації. ЗМК, у свою чергу, як і раніше, в основному працюють для політиків, виконуючи їх замовлення на моделювання реальності в інтересах певних політичних сил.

У другому підрозділі *«ЗМК-технології політичного впливу на суспільство»* автор робить висновок про те, що ЗМК-технології політичного впливу на суспільство стали чинником виникнення феномена «медіатизації політики».

Використання в політиці потужних сучасних технотелемедіумів призводить до появи нових типів трансляції інформації й нових форм комунікацій в сфері публічної влади. Трансформувавши систему представництва громадянських інтересів, електронні ЗМІ перетворили політику на медіапроцес, одночасно стимулювавши й відповідні зміни в процесі комунікації, що органічно поєднувалося з віртуалізацією політичного простору, створенням гіперреальності та інших новітніх механізмів підтримки конкуренції за державну владу. У складному інформаційному суспільстві комунікація виявилася найважливішим інструментом формування і самопрезентації політики.

Автор дійшов висновку, що під медіатизацією політики варто розуміти сукупність процесів і явищ інформаційного впливу і взаємодії як усередині політичної сфери (наприклад, за допомогою формальних або неформальних управлінських технологій), так і при її переплетенні зі сферою мас-медіа, тобто через публічні презентації політичних змістів.

Під медіа-впливом розуміється здатність певних типів медіа-продукції (новинних повідомлень, реклами, медіа-кампаній тощо) впливати на аудиторію. Процес медіа-впливу містить два рівні: створення й поширення інформаційних повідомлень, а також приєднання до повідомлень оціночних або нейтральних коментарів. Комплексність і систематичність висвітлення тієї або іншої проблеми/явища підвищує ступінь ефективності впливу ЗМІ на суспільство.

Сучасні ЗМІ поводяться практично також як політичні партії. Вони борються за політичну владу, інтегрують певні групи людей, здійснюють пропаганду, формують громадську думку тощо. Єдине, що їх відрізняє від політичних партій – це відсутність політичної ідеології. У цій ситуації лідер політичної партії стає не стільки політиком, скільки «медійною особою», яка функціонально нічим не відрізняється від інших «медійних осіб» – шоуменів, спортсменів, відомих журналістів та ін. Під впливом віртуалізації політичного простору трансформуються традиційні способи сприйняття представників елітарних груп, звичних фігур політичної гри. Маркетингізація й театралізація політичного процесу є характерними ознаками не тільки для української політики.

У третьому розділі «Інтернет-технології віртуалізації політичних комунікацій» автор аналізує нові можливості політичних комунікацій в Інтернеті, такі феномени, як віртуальні політичні співтовариства та блоги.

У першому підрозділі «Політичні комунікації в Інтернеті: нові можливості» відзначається, що основними формами використання Інтернет-технологій як інструмента політичної комунікації є: створення й тиражування політичної інформації в рамках персонального контенту (блоги, сайти) і розсилання її політичним прихильникам, засобам масової комунікації, політичним партіям і органам державної влади; організація політичними партіями, політиками, громадськими організаціями Інтернет-конференцій; проведення Інтернет-голосування, референдумів, соціологічних опитувань; створення віртуальних партій; розповсюдження політичної реклами в Інтернеті.

Якщо порівняти Інтернет із традиційними засобами масової інформації, то можна виявити наступні його переваги: мультимедіа – Інтернет має можливість об'єднати візуальні, звукові, друковані й відеоаспекти інших ЗМІ; ціна пересилання листа електронною поштою набагато нижча, ніж звичайною поштою; персоналізація – Інтернет забезпечує необхідною інформацією на будь-якому рівні зацікавленості індивідумів або груп людей; у цьому випадку доставка може бути забезпечена відповідно до переваги користувачів через

персоналізацію змісту, розсилання електронною поштою та через кабельне телебачення; інтерактивність – Інтернет пропонує діалог, а не монолог у розумінні традиційних ЗМІ. На відміну від традиційних ЗМІ в Інтернеті представлені всі види комунікації (масова, спеціалізована, міжособистісна, інтраперсональна. Крім того, в Інтернет-просторі інформація є не тільки доступною, але й різноманітною. Тут присутні всі традиційні засоби масової інформації: відеоконференція, ICQ, браузер, мета-пошук, онлайн-голосування, форум, чат, блог та інші види Інтернет-комунікації, які не лише відтворюють всі відомі форми спілкування, але й пропонують принципово нові.

Політичний процес стає більш відкритим для мережної громадськості, а сама мережа починає розглядатися як важливий засіб безпосередньої політичної комунікації. Широке експериментування із численними форматами онлайн-дискусій і розширення обсягу політичної інформації в Інтернеті сприяють становленню цифрової демократії.

Інтернет (зокрема, така форма комунікації як блог) стає незалежним майданчиком для політичного дискурсу й мобілізації аудиторії в політичних процесах. Більше того, можна сказати, що Інтернет – це не тільки ідеальний майданчик для політичного дискурсу, але й спосіб безпосередньої й постійної присутності політичних акторів у медійному просторі.

Активне освоєння Інтернету політичними учасниками призводить до формування глобального політичного ринку, на якому вільно поширюється продукція будь-якої спрямованості. У результаті відбувається формування глобальних політичних співтовариств і організацій, які не мають національно-державних юрисдикцій.

У другому підрозділі *«Віртуальні політичні співтовариства як інноваційна форма суспільної самоорганізації»* автор відзначає, що перспективним напрямком політологічного дослідження стає вивчення віртуальних політичних співтовариств, в основі яких лежить прагнення індивіда до досягнення певної цілі, що можливо через створення групи, метою якої є спілкування на політичні теми.

В дисертації обґрунтовано висновок про те, що останнім часом виявляється тенденція збільшення кількості інтерактивних віртуальних політичних співтовариств і числа користувачів, що займають в Інтернеті активну комунікаційну позицію. За наявності мінімальних ресурсів будь-який користувач може включатися в життя великої кількості віртуальних співтовариств. Зростає й частка людей, включених в активні форми політичної поведінки в мережі. Зараз в Україні відзначається бум медіа-активності й загальної чисельності ініціаторів інформаційних і політичних кампаній. Вони формують ідеї, навколо яких виростають віртуальні політичні співтовариства, які залучають послідовників і прихильників. Утворення мережних

співтовариств так чи інакше пов'язане з актуальними цілями, переслідуваними людьми й цінностями, здатними регулювати їх політичну практику.

У результаті цього в кіберпросторі сформувалися співтовариства людей, що живуть, наприклад, на відстані один від одного, але об'єднані спільними політичними інтересами. Ці співтовариства виникають і зникають, стають потенційними або знову актуалізуються. На місці структур, що розпадаються, виникають нові групи й структури, що утворюються з різних підстав, відрізняються за ступенем згуртованості, стійкості, тривалості існування. Індивіди (користувачі Інтернету), що входять до них, об'єднані загальними настроями, поглядами, ставленням до тих або інших політичних інститутів.

Можливості віртуальних політичних співтовариств значні, з огляду на їх використання веб-сайтів, електронної пошти й «дискусійних залів» для підвищення поінформованості населення про ті або інші соціально-політичні проблеми й підтримки ініціатив співтовариств, що сформувалися «навколо» цих проблем.

У *третьому підрозділі «Блоги як феномен віртуальної політичної комунікації»* відзначається, що блоги як феномен політичної комунікації є явищем нової інтерактивної політичної культури. Виділяють такі відмінності блогів стосовно будь-яких інших каналів комунікації: легкість публікації; легкість пошуку; опора на суспільство; можливість прямого зв'язку; взаємозв'язок.

Початок процесу політизації блогів датується листопадом 2000 р. Незалежний журналіст Джош Маршалл запустив блог TalkingPointsMemo, на якому обговорювалася «флоридська криза» – суперечливі результати голосування за кандидатів у президенти США в штаті Флорида.

Подальшому стрімкому розвитку блогів дала поштовх війна в Іраку. Після вторгнення в Ірак багато американських військовослужбовців створили свої щоденники, у яких описували подробиці воєнних дій. На інших блогах родичі й друзі солдат розміщали солдатські листи з описанням того, що відбувається. Аналогічні блоги створили й іракці. У листопаді 2002 р. відомий інтернет-підприємець Девід Сіфрі створює першу пошукову машину для блогів – Technorati. У березні цього ж року блоги вперше приходять у велику політику. Кандидат у Президенти США Говард Дін створив блог, що висвітлює питання виборів – Dean Calk To Action, пізніше перейменований в Blog To America. Багато американських політиків стали активно агітувати й збирати гроші на виборчу кампанію за допомогою блогів і блоггерів. А у 2004 р. блогами зацікавилися медійні компанії. Компанія Gawker Media створила блог Wonkette, що публікує чутки, одержувані з коридорів влади Вашингтона.

Оцінюючи роль блогів у політиці, дослідники виділяють найбільш характерні тенденції: 1) використання блогів для інформування, консолідації

прихильників і координації їхніх дій; 2) пропаганда й «обкатування» своїх ідей»; 3) контрпропаганда, боротьба проти політичних опонентів

В українській блогосфері поки що не так багато блогів, що відрізняються високим рівнем політичного аналізу. За наявним даними, про українські політичні події пишуть майже 6 десятків блогтерів російською і українською мовами.

Разом із зазначенням переваг політичних блогів, варто вказати й на їхні недоліки. Зокрема, на обмеженість їх аудиторії активними користувачами Інтернету, а також на так звані «помилкові» щоденники, які зустрічаються у Живому Журналі з використанням імен відомих політичних діячів або ім'я, схожого на реально існуючий блог, з метою привернути увагу користувача Інтернету до свого щоденника для повідомлення свідомо помилкової або неперевіреної інформації.

У четвертому розділі «Роль інноваційних медіа-технологій у процесі взаємодії держави та суспільства» розглянуто поняття і сутність комунікації органів державної влади та аналізуються інноваційні медіа-технології, які створюють додатковий базис для підвищення ефективності процесу взаємодії держави та суспільства.

У першому підрозділі «Комунікації органів державної влади: поняття і сутність» автор відзначає, що державна комунікація – це регулюючий і координуючий механізм у взаєминах держави й суспільства, що забезпечує стабільність і ефективність функціонування суспільного організму в цілому.

Як показано у роботі, багато в чому рівень розвитку й функціонування політичної комунікації та ефективність політичної влади в ХХІ столітті буде залежати від прагнення влади до налагодження й розширення внутрішніх комунікаційних відносин. Розвиток комунікаційних зв'язків і технологій на даний момент активно здійснюється в секторі державного управління на рівні центральної влади. Тобто комунікативна структура політичного управління держави, побудована на нових інформаційних засобах, починає пронизувати всю горизонталь влади й управління на центральному, регіональному та муніципальному рівнях.

Комунікаційна політика держави включає: розробку й удосконалення законодавства, що забезпечує не тільки свободу інформації, але й захист державної інформації від зловживання інших засобів масової комунікації, як міжнародних, так і національних – незалежних друкованих засобі інформації, радіо й ТВ, що належать приватним організаціям і власникам; власну комунікаційну діяльність держави: створення й розвиток всіх видів власних ЗМІ; широкий розвиток інформаційної державної інфраструктури (прес-центрів, служб «паблік рилейшнз» тощо); різноманітні форми, методи й способи впливу державних органів на масову комунікацію, включаючи прийоми інфільтрації державної інформації в масову політичну комунікацію.

Сучасна політична практика свідчить, що без масових каналів, без засобів масової комунікації, які визначають порядок денний, створюють образи для формування громадської думки та усвідомлення інтересів різних суб'єктів, публічна комунікація в політиці неможлива. Більш того, нині відбувається об'єднання, злиття політичної складової інформаційної взаємодії влади й суспільства й інформаційного ресурсу політичної влади, взаємовплив і взаємопроникнення сфер діяльності акторів політичного й інформаційного простору за активної участі засобів масової інформації.

Сьогодні структури державного управління все більше зацікавлені в роз'ясненні й популяризації своєї діяльності, у тому, щоб підготовлена ними інформація доводилась до відомості громадськості, тому що необхідною умовою досягнення цілей діяльності держави є суспільна підтримка.

Розвинена система політичного інформування громадян сприяє збільшенню капіталу суспільної довіри, необхідного для ефективного функціонування влади. З погляду формування ефективного зворотного зв'язку, важливо те, що Інтернет надає можливість інтерактивної взаємодії. Не тільки громадяни одержують досить повну інформацію про діяльність уряду, але і для уряду з'являється додатковий канал одержання інформації, добровільно надаваної громадянами, що веде до нарощування форми соціального капіталу. Чим більше люди й влада довідаються про діяльність один одного, тим вище ступінь взаємної довіри.

У другому підрозділі *«Інформаційно-комунікаційні технології в сфері державної влади»* автор зазначає, що інноваційні технології передачі даних в інформаційних мережах сприяють створенню нових перспективних моделей взаємодії держави із громадянами. Автор аналізує найбільш популярні з них:

- електронна пошта – доставка інформації електронною поштою постійно вдосконалюється завдяки більш ефективному використанню існуючих інструментів. Однак урядові веб-сайти відносно рідко використовують електронну пошту, у той час як на більшості політичних, правових і законодавчих сайтів електронна пошта виходить на перший план. При значному збільшенні швидкостей передачі даних, електронні повідомлення зможуть стати мультимедійними, тобто містити в собі елементи анімації й звукового супроводу;

- веб-сайти – аналогічно тому, як уряди зіштовхуються зі зростаючим потоком звернень громадян через електронну пошту, вони повинні управляти іншою потенційною проблемою в галузі інформаційного постачання – занадто великою кількістю веб-сайтів. Головна проблема полягає в тому, що більшість сайтів побудована на моделі «агентства для громадян», тобто агентства самі визначають, що громадянам потрібно знати;

- бездротові комунікації – досить популярними є бездротові додатки, такі як доставка новин на ручне обладнання через сервіси типу AvantGo

(www.avantgo.com). Відзначається зростаюче використання служби коротких повідомлень через телефони при проведенні політичних кампаній у США й у деяких країнах Європи;

— електронний уряд – в основі ідеї електронного уряду лежить уявлення про державу як інститут, покликаний ефективно задовольняти нагальні потреби суспільства. Інтернет дозволяє радикально підвищити ефективність державної машини як у швидкості обслуговування запитів громадян, так і в ціні здійснюваних транзакцій. Формування електронних технологій здійснення державної діяльності змінює сам характер управління;

— мобільний уряд – застосування державними органами, громадянами й бізнесом мобільних технологій привело до появи нових термінів, наприклад, «мобільний уряд» і «мобільна демократія». Мобільні комунікації – це нова інформаційно-комунікаційна технологія, яка швидко розвивається та сприяє істотним змінам у сформованих до початку ХХІ століття соціальних мережах і комунікаціях. Мобільні комунікації, що включають мобільну телефонію, мобільний Інтернет, мобільний банкінг, одночасно стають засобом взаємодії громадян і влади. Ця нова тенденція в державній сфері – «Мобільний уряд» (m-Government) є частиною більш широкого соціального феномена «мобільного розвитку» (m-development).

«Мобільний уряд» – це не тільки розробка й надання послуг з боку держави на основі нових технологій, але й формування нових можливостей інтерактивних комунікацій із суспільством при підготовці й прийнятті політичних рішень. Сутність мобільного уряду – використання бездротових технологій у діяльності державних і муніципальних організацій і доступ до їх послуг «мобільних» громадян і компаній. Можна сказати, що система «Мобільний уряд» – це ще один канал доступу до послуг електронного уряду.

Комунікаційні послуги надають державі безцінний досвід миттєвого зворотного зв'язку на плановані або вже реалізовані ініціативи. З іншого боку, громадяни одержують можливість прямої участі у затвердженні рішень, які безпосередньо їх стосуються, звичайно ж, у тому випадку, якщо на це є політична воля. Проведення референдумів та інших видів народного волевиявлення за допомогою технологій мобільного зв'язку перед прийняттям рішень, що стосується значної частини населення є економічним і зручним засобом одержання зворотного зв'язку й агітаційної кампанії.

Таким чином, логіка розвитку й функціонування мережних комунікацій починає формувати характер всіх комунікаційних процесів, у тому числі й масових комунікацій. Одним з найбільш важливих підсумків цього розвитку має стати відновлення й підвищення довіри суспільства до органів державної влади.

У висновках узагальнено результати дослідження. На основі здійсненого аналізу визначено наступне:

У сучасному світі засоби масової інформації та комунікації стали невід'ємною частиною повсякденного, суспільного й політичного життя в більшості країн світу. В першу чергу, це пов'язано зі стрімким науково-технічним прогресом другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Зокрема, результатом двох революцій в галузі доступу громадян до інформації другої половини ХХ ст. стали масова освіта і масове телебачення. Якщо друковані ЗМІ з самого початку були розраховані на обмежене коло читачів, то з появою радіо, а потім телебачення засоби інформації справді набули масового характеру: технічні можливості дозволили охопити одночасно таку аудиторію, на яку не могли й не можуть розраховувати навіть найбільші друковані видання. Природно, що ці досягнення стали використовуватися і в політичних цілях. Розвиток технічних засобів спричинив виникнення масових комунікацій, які не тільки й не стільки здійснюють інформаційне обслуговування суспільства, скільки займаються трансляванням і втіленням оцінок суб'єктів політичної діяльності в масову свідомість із метою орієнтації останньої в необхідному для суб'єктів напрямку.

Хронологічно наступний науково-технічний прорив відбувся у зв'язку з появою й швидким поширенням комп'ютерних технологій, створенням комп'ютерних мереж – спочатку локальних, потім і всесвітньої мережі Інтернет. І якщо взаємодія аудиторії з друкованими й аудіовізуальними ЗМІ була, в основному, пасивною, то з появою електронних ЗМІ вона стала інтерактивною (термін «інтерактивний» має на увазі активну взаємодію між користувачем і джерелом інформації).

Таким чином, у перетворенні політичного простору взагалі, і політичних комунікацій, зокрема, величезну роль зіграли поява на інформаційному політичному ринку електронних ЗМІ, виникнення діалогових способів політичної комунікації, різке збільшення швидкості передачі повідомлень, формування віртуальних співтовариств тощо.

Наприкінці 1960-х – початку 1970-х років починається новий етап соціально-економічного розвитку. У суспільстві широко розгортається телекомунікаційна революція, яка змінює економічну сферу й всю сферу праці в широкому розумінні. Відбуваються суттєві зміни в системі ціннісних орієнтацій, у сфері культури та в суспільстві в цілому. Відповідно, виникають нові теорії суспільства, які ставлять за мету осмислити й зафіксувати ті соціальні зміни, які характеризують новий етап розвитку суспільства. Інформація розглядається як системоформуючий фактор нового суспільства, нової соціальної реальності. Виробництво, сфера праці вже не вважається фактором, що повністю визначає суспільний устрій. Змінюється роль культури, формується зовсім нова система масових комунікацій, що дозволяє говорити про формування «мережного суспільства». Ці теорії входять в історію науки як теорії постіндустріального суспільства, теорії інформаційного суспільства, а потім як теорії постмодерну, у рамках яких запропоновані концепції політичної комунікації.

Концептуальні підходи до аналізу політичної комунікації в умовах розвитку інноваційних медіа-технологій поділяються на ті, які акцентують увагу на прогресивному розвитку масової свідомості в умовах інформаційного суспільства й ті, які підкреслюють негативний і руйнуючий вплив інформаційних технологій на свідомість людини та соціальні взаємодії. Поширення нових інформаційно-комунікаційних технологій дійсно стало домінуючим фактором, що визначає прискорення процесів політичної комунікації. Однак вектор цієї трансформації лише почасти детермінований і значною мірою залежить від цілеспрямованих зусиль людей. Нові технології створюють лише нові можливості, спектр яких постійно розширює рівень свободи кожної окремої людини. Тому в рамках сучасних теорій масової комунікації істотний дослідницький акцент робиться на ролі нових засобів комунікації з погляду їхнього впливу на процес політичної взаємодії в сучасному суспільстві.

Сучасні дослідження світового процесу все більше концентруються на розумінні того, що революції інформаційні характеризують найзначніші переломні етапи в історії людства. Нові інформаційно-комунікаційні технології ведуть до глибинних трансформацій у всіх сферах людської життєдіяльності. Можна сказати, що розвиток технічного прогресу, складовою якого наприкінці ХХ ст. стала «інформаційна революція», яка спричинила появу сучасних технологій і технічних засобів збору, обробки й поширення інформації, сприяв революції у сфері політичних комунікацій. Можливим підсумком соціальних змін, породжених розвитком і конвергенцією інформаційних і комунікаційних технологій, може стати створення суспільства нового типу – «глобального» та «інформаційного», у якому обмін інформацією не буде мати ні часових, ні просторових, ні політичних меж.

Сучасні вчені доходять висновків, що техніко-технологічні зміни позначаються не тільки на процесах, але й на самому людському потенціалі. Вони викликають зміну психології людини, її ставлення до навколишнього світу, що обумовлює нові способи соціальних взаємин і взаємодії, надає їм іншого характеру.

Аналіз ступеня розробленості проблеми використання інноваційних медіа-технологій у політичних комунікаціях засвідчив, що з розвитком опосередкованої комунікації й, насамперед ЗМК, які стали впливати на політичне життя людей, акцент дослідників у розгляді комунікативних процесів дещо змістився. Тепер дослідники виходять із того, що комунікація – це не лише процес передачі інформації, але й процес, завдяки якому підтримуються персональні ідентичності та соціальний порядок. Таке розуміння комунікації виникло під впливом особливостей Інтернет-комунікації, серед яких – відсутність просторово-часових кордонів, анонімність учасників комунікації, інтерактивність, віртуальність, гіпертекстуальність, глобальність, мозаїчність.

На відміну від дослідників 1940–1950-х років сьогодні домінуючим є уявлення про те, що засоби масової інформації самі собою не здійснюють прямого контролю над суспільством, у зв'язку із чим увага вчених фокусується на більш тонких формах взаємозв'язків між ЗМІ, суспільними групами й процесом розробки та реалізації політичних програм і рішень.

Засоби масової комунікації трансформуються в окрему політичну й суспільну силу, яка володіє значною владою, що не піддається формальному контролю.

Революція мережних комп'ютерних комунікацій, цифрових технологій передачі й нагромадження інформації, що відбувається, істотно змінює звичну картину ЗМК. Ці якісно нові явища в сфері масових комунікацій вимагають відновлення й розширення понятійного й термінологічного апарату комунікативістики. Дисертантом проаналізовані, уточнені та доповнені ключові поняття досліджуваної проблеми, якими, на його думку, є: «медіа», «мас-медіа», «електронні медіа», «інноваційні медіа-технології», «інформаційно-політичні технології», «комунікація», «комп'ютерно-опосередкована комунікація», «політична комунікація», «інтерактивність», «політичний сайт», «політичний блог», «віртуальне політичне співтовариство» та ін. Деякі з цих понять не є усталеними у вітчизняній політичній науці й тлумачаться дослідниками по-різному.

На сучасному етапі соціального розвитку інноваційні медіа-технології стають важливим фактором зміни системи політичних комунікацій. Активно впроваджуючись у сферу політики інноваційні медіа-технології не тільки якісно видозмінили, але й зламали багато старих уявлень, настанов, стереотипів, форм поведінки, моделей взаємин між індивідами й групами, політичними інститутами й структурами. Традиційні види ЗМІ поступово втрачають свою значимість. Газети, журнали, книговидавання переживають кризу. Радіо й особливо телебачення стають інтерактивними. Розвиток Інтернету підриває традиційну систему ЗМІ, тому що інформація в Мережі стає здебільшого безконтрольною. Аудиторія Інтернету тепер сама здатна визначати зміст інформації.

Застосування інноваційних медіа-технологій, насамперед, Інтернету надає політичній сфері більших можливостей, які пов'язані головним чином зі зміною характеру політичної комунікації: переходом від поширення односпрямованого інформаційного потоку до діалогічного взаємозв'язку між «керуючими» і «керованими». Інноваційні медіа-технології, активно впроваджені у сферу політики, видозмінили форми поведінки й моделі взаємин між політичними інститутами та індивідами. Трансформували систему представництва громадянських інтересів, електронні ЗМІ перетворили політику на медіа-процес, одночасно стимулювавши й відповідні зміни в процесі комунікації, які органічно поєдналися з віртуалізацією політичного

простору, створенням гіперреальності та інших новітніх механізмів підтримки конкуренції за державну владу.

Таким чином, політика за своєю сутністю стала медійною, а інноваційні медіа-технології перетворилися на один з найважливіших факторів гіпермедіатизації політики. У сучасному українському суспільстві відбувається зрощування сфер масової інформації й політики, обумовлених високим значенням мас-медіа як потужного інструменту політичного впливу. Крім того, техніко-технологічні реалії сучасного суспільства перетворюють засоби масової інформації з інструмента, контрольованого владою, на самостійну політичну силу, що вимагає перегляду їх місця і ролі в політичному процесі. Більшість спостерігачів схильні розглядати медіа як самостійний фактор впливу в рамках трансформації політичних процесів. Електронні медіа все більшою мірою перебирають на себе інформаційні й контрольні функції, тому що вони розглядаються населенням як неупереджені джерела інформації і є зручними та всеосяжними комунікаційними системами. Широке розповсюдження електронних медіа в умовах комерціалізації медійного простору та вдосконалення професійної кваліфікації політичних журналістів сприяли конституюванню медіа як одного із центральних соціальних інститутів.

Виявлено основні обставини злиття політичної сфери й медіа:

- 1) інформація, яку виносить мас-медіа в публічний простір, для переважної частини суспільства стає єдиним контактом з політикою;
- 2) існують чіткі структурні поєднання між медійною системою й системою політичною; політика одержує вигоду від присутності в медіа, а медіа вимагають уже політичної реакції за цю присутність.

Засоби масової комунікації, інноваційні медіа-технології (мультимедіа, аудіовізуальні засоби комунікації) проникли в усі сфери життєдіяльності суспільства. Медіатизація визначає багато параметрів соціуму, індустрії й політики. Тому не випадково, що в епоху глобальної інформатизації соціальних взаємин і медіатизації політичних процесів ЗМК набувають особливого значення у сфері політичної комунікації.

Проведений аналіз засвідчив, що лавірування в потоках ринкових відносин перетворило засоби масової інформації на досить ефективне знаряддя в руках сил, наділених значними фінансовими й політичними ресурсами. Медіа-риннок стає більш ліберальним і комерціалізованим. Тобто медіа всі частіше демонструють схильність діяти у відповідності до власної логіки, зміст якої визначається необхідністю комерціалізації під тиском ринкового попиту.

Під впливом процесів дигіталізації й конвергенції засоби масової інформації набувають характеристик багатоканальності, мультимедійності, інтерактивності, здатності до відображення подій, що відбуваються, у режимі реального часу й безперервного відновлення інформаційних ресурсів. Уже сьогодні мережна преса має характеристики, немислимі для «традиційних»

ЗМІ: вона оснащена звуком, анімацією, гіпертекстом, великими електронними архівами, різними видами зворотного зв'язку з аудиторією.

Сучасні засоби масової комунікації створили принципово нові можливості, багаторазово посиливши ефективність використання інформації в політичних цілях. Вони здійснили справжню революцію в політичних комунікаціях і способах соціального управління. Доказом наявності причинно-наслідкових зв'язків між розвитком нових технологій і якісною трансформацією політико-комунікативної реальності є численні приклади із практики, що ілюструють зростаючий інтерес владних структур в усьому світі до розвитку нового комунікаційного середовища, спроби регулювати його законодавчими та іншими способами.

Позитивна або негативна роль ЗМК у сучасних політичних комунікаціях визначається тим, якими саме соціальними силами й з якою метою вони використовуються. Можливості ЗМІ як інструмента соціальних змін визначаються тими завданнями й потребами, які висуваються кожною конкретною суспільно-історичною ситуацією. З цієї точки зору ЗМК є лише додатковим фактором, що сприяє змінам.

Кінець XX століття ознаменувався появою принципово нового засобу масової комунікації – глобальної комп'ютерної мережі Інтернет. З позиції технічних параметрів і архітектури Інтернет радикально відрізняється від традиційних засобів масової інформації, на основі яких сформувалися сучасні комунікації.

Інтернет став невід'ємною складовою інформаційного простору суспільства, що розвивається в постмодерну епоху. І хоча в мережі Інтернет фактично не створюється ніякого знання, зате багаторазово збільшуються можливості здійснення комунікацій, ефективність використання інформації з політичною метою. В Інтернеті відбуваються такі політичні процеси, як поширення політичної інформації, формування громадської думки, визначення порядку денного політичних дій, організаційне структурування та мобілізація політичних сил.

Інноваційні медіа-технології здійснили справжню революцію в політичних комунікаціях і способах соціального управління світом. Так, технотелемедіуми, ставши, з одного боку, найбільш адекватним партнером народних мас у відносинах із владою, з іншого – визначили принципові зміни в характері політичних комунікацій, інституціональному дизайні поля політики, стилістиці владних відносин. Інноваційні медіа-технології за короткий строк створили в масштабах суспільства динамічну й гнучку адаптивну систему політичної комунікації. Політичний процес стає все більше відкритим для мережної громадськості й мережної культури, а сама мережа починає розглядатися як значно важливіший засіб безпосередньої політичної

комунікації. З появою Інтернету можливості поширення, збору й інтерпретації інформації перестали бути винятковою прерогативою держави.

Пов'язані з використанням Інтернету нові можливості політичної комунікації обумовлені одночасним зростанням політичної інформованості та залученості користувачів у політичні дебати.

З появою Інтернету в політичній сфері стали активно використовуватися технології віртуального простору, внаслідок чого з'явилися відповідні, принципово нові способи політичної комунікації. Інтернет змінив стилістику політичної комунікації, з одного боку, сприяючи більшій транспарентності політики (відкриттю інформації про діяльність органів державної влади, механізми формування політичного порядку денного), з іншого – підвищуючи рівень поінформованості масового політичного суб'єкта. Інтернет-комунікація – це не тільки спілкування людей один з одним за допомогою комп'ютера, але також спілкування людини з комп'ютером.

У той же час поряд з позитивними наслідками розвитку Інтернету, є й негативні. Соціальні групи, частина яких не має навичок користування або можливостей доступу до Інтернету в силу віку, недостатньому рівню освіти, матеріального добробуту тощо виявляються у свідомо нерівноправному стані. Також потенціал Інтернету як інструмента політичної комунікації послаблюється комерціалізацією, яка зближує мережні інформаційні ресурси із традиційними мас-медіа. Орієнтація на одержання комерційного прибутку може призводити до обмеження соціальної значимості ресурсів Інтернету, появи сумнівів у їх транспарентності та незаангажованості. У зв'язку із цим загострюється проблема збереження політичного плюралізму й підтримки на високому рівні стандартів якості мережних ресурсів.

Крім того, Інтернет часто використовується як швидкий спосіб поширення в інформаційному просторі неперевіраних і навмисне недостовірних даних. Демократизм і безконтрольність Інтернету ведуть до циркуляції незаконного або небажаного змісту.

Прогнозуючи тенденції подальшого розвитку Інтернету, можна припустити, що підвищення ролі Інтернету як політичного ресурсу буде тривати. Цьому сприятиме активність політичних сил. Інтерактивні політичні акції, довівши свою ефективність, потіснять традиційні засоби масової інформації.

Розвиток інноваційних медіа-технологій сприяє також формуванню глобального комунікаційного суспільства. Йдеться про віртуальні групи, електронні співтовариства та про кіберпростір. Всі ці різні позначення у свою чергу мають загальний досвід: перехід від прямої до опосередкованої комунікації. Співтовариства можуть тепер утворюватися особами, які перебувають у глобальній мережі, а не в якомусь конкретному фізичному місці, що дозволяє долати часові й просторові кордони.

У сучасному інформаційному суспільстві відбувається зародження й становлення нових соціальних формацій – віртуальних співтовариств, що володіють принципово іншими (у порівнянні із традиційними формами впливу на соціальні структури в індустріальному суспільстві) можливостями впливати на традиційні державні структури.

Віртуальне співтовариство є формою комунікації, властивою тільки інформаційному суспільству. Отже, якщо із системи комунікації віртуального співтовариства виключити інноваційні технології, що поєднують окремі розрізнені якісно й кількісно різнорідні його частини в єдину структуру, то таке співтовариство перестане існувати. У сфері політики Інтернет-співтовариства можуть розглядатися як групи інтересів, що мають набагато гнучкішу структуру, ніж політичні партії й громадські організації та значно швидше реагують на зміни, що відбуваються. Інтернет-співтовариства виступають як інститут, що кристалізує спільні інтереси окремих індивідів у певну інформаційну структуру. Вони не тільки сприяють розвитку громадянського суспільства, але й пропонують нові механізми політичної участі та впливу на політичні процеси.

Таким чином, Інтернет вносить значний вклад у формування «віртуальних» політичних співтовариств, причому в рамках цього процесу не тільки інтенсифікується мережна політична комунікація, але й відбувається внутрішня диференціація мережної громадськості. Сама мережна громадськість є тією частиною громадянського суспільства, що висуває підвищені вимоги відносно доступу до інформації, транспарентності політичних процесів і можливостей участі в прийнятті політичних рішень за допомогою Інтернету. Віртуальне середовище втрачає роль посередника (сервісу) і стає одним з головних джерел впливу на реальність.

Блоги як феномен політичної комунікації виступають явищем нової інтерактивної політичної культури. Розгляд цієї інноваційної медіа-технології доцільним є тому, що вона синтезує в собі практики споживання й комунікації. Блоги або ж мережні щоденники, представляють багатий матеріал для дослідження впливу Інтернету на процес політичної комунікації. Очевидно, що популярність блогів викликана тим, що сучасна людина більше прагне до самовираження, до самостійного формування свого кола спілкування й кола джерел інформації. Блоги створили для цього зручні технічні засоби.

На основі первинного аналізу контенту українських політичних блогів сформульовано висновок про те, що якісні блоги із професійними коментарями стрімко здобувають велику кількість трафіка. Сьогодні саме політичні блоги розвиваються найбільш динамічно в блогосфері.

Однак в українській блогосфері поки ще не так багато блогів, що відрізняються високим рівнем політичного аналізу. Багато щоденників «партійно-політичної спрямованості» використовуються політиками для

залучення прихильників, для надання їм інформації, для координації дій під час проведених заходів.

Водночас, незважаючи на те, що українська політична блогосфера дещо поступається російській і суттєво – англійській, вона все ж таки повноцінно розвивається, відображаючи, показуючи, критикуючи, а іноді й цілеспрямовано впливаючи на вітчизняний політикум.

Сучасна влада вже об'єктивно не може ефективно функціонувати без широкої організованої публічної підтримки своїх дій. А оскільки публічність – це одна з ключових характеристик політики, то її публічність і комунікативність є основними складовими ефективного управління сучасним суспільством. Таким чином, політика має потребу в публічності, а отже, у мас-медіа. Останні, у свою чергу, мають потребу в політиці, тому що зацікавлені в постійній і ексклюзивній інформації.

Безсумнівно є внесок інноваційних медіа-технологій, зокрема Інтернету, у розвиток системи державного управління, зміцнення тенденції поступової трансформації вертикально-централізованої структури макрорегулювання суспільства з поліцентричними формами його організації. Завдяки Інтернету перетворення в системі державного управління стають більш ефективними з погляду інтересів рядового громадянина (споживача інформаційних послуг держави).

Для державних інститутів особливо важливим стає забезпечення власної присутності в Інтернеті. Причому така присутність не повинне обмежуватися лише створенням сайтів, що надають громадянам значний обсяг інформації про роботу відповідних державних інститутів. Не меншого значення набуває забезпечення за допомогою ресурсів Інтернету прямої комунікації між громадянами й державою.

Виявлено, що рівень розвитку інформаційних технологій, систем зв'язку й телекомунікацій стає найважливішим у ряді компонентів, що визначають вплив і можливості держави.

Використання в політичному процесі потужних сучасних медіа-технологій призвело до появи нових форм комунікації в сфері публічної влади. Дослідження ролі інноваційних медіа-технологій у взаєминах держави й суспільства показало, що ці технології, зокрема, електронного, мобільного уряду, більшою мірою характеризують технічні аспекти взаємодії між громадянами, структурами громадянського суспільства й інститутами влади. Очевидно, сутнісні характеристики демократії при цьому не зачіпаються. Скоріше, можна говорити про якусь форму винесення інститутів представницької демократії у віртуальний простір. У той же час, оптимістичний погляд на технології електронної демократії полягає в тому, що технічні інновації все-таки приведуть до деяких якісних змін, таких як подолання недовіри, політичної апатії,

низького рівня взаємодії між представниками громадянського суспільства, розширення можливостей вироблення загального політичного порядку денного та консолідації окремих політичних груп.

Однак, якщо процес інформатизації розвивається тільки на рівні влади, а в суспільство не проникає, то громадяни втрачають можливості контролювати діяльність державних органів. Це означає, що діяльність держави не тільки не стає прозорішою, а навпаки, посилюється монополія держави на інформацію. Тому перспективи пов'язані виключно з удосконаленням моделі взаємодії держави і громадянського суспільства в інформаційній сфері.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Недбай В.В. Сучасні політичні комунікації: медійно-технологічний аспект / В.В. Недбай // Монографія. – Одеса: Фенікс, 2009. – 328 с.
(Рецензія на монографію: Кочубей Л. Особливості політичних комунікацій в умовах розвитку технологій інформаційного суспільства / Л. Кочубей // Віче. – 2009. – № 19. – С. 24 – 25).
2. Недбай В.В. Передумови та умови переходу України до інформаційного суспільства / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2004. – Вип. 22. – С. 252 – 257.
3. Недбай В.В. Вплив інформаційних технологій на систему освіти сучасного постіндустріального суспільства / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2005. – Вип. 25. – С. 215 – 220.
4. Недбай В.В. Вплив інформаційних технологій на структуру зайнятості в постіндустріальних країнах / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2005. – Вип. 27. – С. 33 – 37.
5. Недбай В.В. Політична відповідальність та функції ЗМІ в демократичному суспільстві / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2007. – Вип. 31. – С. 312 – 319.
6. Недбай В.В. Вплив ЗМІ на політичні інститути / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2007. – Вип. 32. – С. 297 – 302.
7. Недбай В.В. Основні концептуальні підходи до дослідження процесу політичної комунікації / В.В. Недбай // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2008. – Вип. 12. – С. 225 – 233.
8. Недбай В.В. Про нові завдання держави в умовах розвитку інфокомунікаційних технологій / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2008. – Вип. 33. – С. 517 – 523.
9. Недбай В.В. Віртуальні співтовариства – це реальність? / В.В. Недбай // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Ка-

разіна. № 825. Питання політології. Збірник наук. праць. – Харків, 2008. – Вип. 13. – С. 154 – 158.

10. Недбай В.В. Наукові досягнення українських і зарубіжних учених у сфері політичної комунікації / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2008. – Вип. 34. – С. 135 – 142.

11. Недбай В.В. Взаємодія держави та громадянського суспільства у розвитку інформаційних процесів / В.В. Недбай // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2008. – Вип. 14. – С. 197 – 202.

12. Недбай В.В. Стратегічні та інтерактивні моделі політичних, комунікативних процесів в інформаційному суспільстві / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2008. – Вип. 35. – С. 14 – 22.

13. Недбай В.В. Інтернет як засіб політичної комунікації / В.В. Недбай // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Спецвипуск. – К., 2008. – С. 307 – 313.

14. Недбай В. Віртуальні співтовариства як нова форма суспільної самоорганізації / В.В. Недбай // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2008. – № 1–2. – С. 156 – 160.

15. Недбай В.В. Комунікації органів державної влади : поняття та сутність / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2009. – Вип. 36. – С. 79 – 87.

16. Недбай В.В. Інтернет-комунікації – нові можливості та нові проблеми / В.В. Недбай // Політологічний вісник : зб. наук. пр. – К.: «ІНТАС», 2009. – Вип. 39. – С. 379 – 388.

17. Недбай В.В. Інтернет – новий постмодерністський вид медиа / В.В. Недбай // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2009. – Вип. 37. – С. 21 – 31.

18. Недбай В.В. Блог як феномен політичної комунікації / В.В. Недбай // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. № 839. Питання політології : зб. наук. пр. – Харків, 2009. – Вип. 14. – С. 156 – 163.

19. Недбай В.В. Роль ЗМІ як засобу влади / В.В. Недбай // Політологічний вісник : зб. наук. пр. – К.: «ІНТАС», 2009. – Вип. 40. – С. 298 – 308.

20. Недбай В.В. Понятійна основа політичного дослідження інноваційних медіа-технологій у системі політичної комунікації / В.В. Недбай // Політологічний вісник : зб. наук. пр. – К.: «ІНТАС», 2009. – Вип. 42. – С. 239 – 248.

21. Недбай В.В. Інтернет як нова технологія передачі інформації / В.В. Недбай // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – Київ-Миколаїв, 2009. – Вип. 16. – С. 274 – 281.

22. Недбай В.В. Еволюція розвитку медіа технологій: від первісного – до інформаційного суспільства / В.В. Недбай // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2009. – № 1. – С. 130 – 134.

23. Недбай В.В. Технології електронного (e-government) та мобільного (m-government) уряду у взаємодії держави і суспільства. / В.В. Недбай // Держава і право : зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 44. – С. 673 – 678.

24. Недбай В.В. ЗМІ як інструмент деформації політичного процесу / В.В. Недбай // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. – К. : Міленіум, 2009. – № 2. – С. 123 – 126.

25. Недбай В.В. Періодизація комунікативної революції / Недбай В.В. // Правове життя сучасної України. – Одеса : Фенікс, 2010. – С. 46 – 48.

26. Недбай В.В. Етапи розвитку комунікаційних процесів / В.В. Недбай // Актуальні проблеми європейської інтеграції. Збірник статей з питань європейської інтеграції та права / За ред. Дмитра Ягунова. – Одеса : Фенікс, 2011. – Вип. 7. – С. 108 – 112.

АНОТАЦІЯ

Недбай В.В. Інноваційні медіа-технології в системі політичних комунікацій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. – Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2012.

Дисертація присвячена обґрунтуванню того, що політична комунікація набуває властивостей та структури, що відповідають логіці мережного суспільства. Розвиток інноваційних медіа-технологій в Україні визначає нові напрямки діяльності політичних суб'єктів, а в результаті їх застосування сучасна система політичної комунікації набуває імітаційного характеру. Завдяки Інтернет-технологіям політична комунікація стає транскордонною, але не існує прямого зв'язку між рівнем технічного устаткування, його інтерактивністю та рівнем демократичності ЗМК. Система електронного уряду обумовлює підвищення ефективності уряду традиційного, робить його доступнішим для громадян і посилює елементи підзвітності у його діяльності. Розвиток інноваційних технологій сприяє створенню нових моделей взаємодії держави та суспільства, зокрема мобільного уряду (m-Government).

Ключові слова: інноваційні політичні медіа-технології, політичні комунікації, віртуальні політичні співтовариства, Інтернет-комунікації, політичний блог, засоби масової комунікації, електронний уряд, мобільний уряд.

АННОТАЦИЯ

Недбай В.В. Инновационные медиа-технологии в системе политических коммуникаций. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора политических наук по специальности 23.00.02 – политические институты и процессы. – Национальный университет «Одесская юридическая академия». – Одесса, 2012.

Доказано, что политическая коммуникация в информационном обществе приобретает свойства и структуру, соответствующие логике сетевого общества.

Обоснован тезис о том, что в результате применения инновационных медиа-технологий современная система политической коммуникации приобретает имитационный характер, о чем свидетельствуют виртуализация и театрализация политического процесса, в результате чего стирается грань между подлинным и иллюзорным пространством политики. В то же время имитация политики не означает отсутствие политического процесса как такового, речь идет исключительно о его медийном отражении.

Показано, что развитие инновационных медиа-технологий в Украине определяет новые направления в деятельности политических субъектов: создание персональных страниц, дневников (сайты, блоги), организация Интернет-конференций, Интернет-голосований, виртуальных партий и политической рекламы.

Установлено, что Интернет-технология делает политическую коммуникацию трансграничной. Общение перестает быть привязанным к местоположению общающихся.

Показано, что Интернет не стал информационной средой свободной от законов массовой коммуникации. В то же время, синтезируя массовый, групповой и личный типы коммуникации, Интернет создает принципиально новый и уникальный ее вид.

Аргументировано, что связанные с использованием Интернета новые возможности политической коммуникации обусловлены одновременным возрастанием политической информированности и вовлеченности пользователей в политические дебаты.

Показано, что в Интернете происходят такие политические процессы, как распространение политической информации, формирование общественного мнения, определение повестки политических действий, организационное структурирование и мобилизация политических сил.

Выявлена тенденция роста числа интерактивных сетевых сообществ и общего роста числа пользователей, занимающих в Интернете активную коммуникационную позицию.

Аргументировано, что, несмотря на то, что непосредственно в сетевые коммуникации включено не более одной десятой населения Украины, логика сетевых коммуникаций начинает формировать характер всех коммуникационных процессов, в том числе и массовых коммуникаций.

Проведен анализ подходов к рассмотрению соотношения традиционных СМИ и блогов, сопоставления традиционной печатной литературы и сетевого онлайн творчества, что позволяет сделать вывод о том, что блоги нельзя классифицировать, как принадлежащие к какому-то разряду уже имеющихся явлений Интернет-пространства.

Доказано, что не существует прямой связи между степенью технического оборудования, его интерактивностью и уровнем демократичности СМК.

Выявлено, что развитие Интернета перемещает в киберпространство дискурс традиционных СМИ. Граница между сетевыми СМИ и традиционной прессой, приходящей в сеть, в последнее время все больше стирается.

Сформулировано положение о том, что средства массовой информации и коммуникации выступают проводником информационно-политических технологий.

Показано, что система электронного правительства представляет собой использование инновационных медиа-технологий для повышения эффективности правительства традиционного, с целью сделать его более доступным для граждан и более подотчетным.

Показано, что развитие инновационных технологий передачи данных в сетях мобильной связи активно способствует созданию новых перспективных моделей взаимодействия государства и общества, в частности мобильного правительства (m-Government).

Ключевые слова: инновационные политические медиа-технологии, политические коммуникации, виртуальные политические сообщества, Интернет-коммуникации, политический блог, средства массовой коммуникации, электронное правительство, мобильное правительство.

SUMMARY

Nedbay V.V. Innovation media-technologies in the political communications system. – Manuscript.

Thesis for obtaining of scientific degree of the doctor in Political Science, speciality 23.00.02 – political institutions and processes. – National university «Odessa Law Academy». – Odessa, 2012.

It is proved that the political communication in information society obtain features and structures relevant to the network society logic.

The thesis is founded about that in consequence of innovative media-technologies application the modern system of the political communication obtains the imitative character. The innovative media-technologies in Ukraine determines new areas of focus in political subjects' activity. The Internet-technology makes the political communication to be trans-bordered. The analysis of the approaches to

the consideration of traditional mass media and blogs correlations, the comparison of traditional printed literature and on-line network creativity is carried out. The electronic government system corresponds to the use of innovative media-technologies for efficiency enhancement of the traditional government for the purpose to make it more available for citizens and more accountable.

Key words: innovative political technologies, political communication, social network, virtual political communities, Internet-communication, political blog, mass-communication tools, e-government, m-government.